

**Piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise Eesti-Vene
ühiskomisjoni XXII istungi
protokoll**

Kooskõlas Eesti Vabariigi Valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni Valitsuse vahel 1997. aasta 20. augustil sõlmitud piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise kokkuleppega toimus 2.-3. juulil 2019. a. Vene Föderatsioonis Pihkvas piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise Eesti-Vene ühiskomisjoni (edaspidi *Komisjon*) XXII istung.

Komisjoni Venemaa poole nimel tervitas istungist osavõtjaid komisjoni kaasesimees Tatjana Bokova, Föderaalse Veeressursside agentuuri juhi asetäitja.

Komisjoni Eesti poole nimel tervitas istungist osavõtjaid Eesti poolne kaasesimees, Keskkonnaministeeriumi asekancler Harry Liiv.

Komisjoni kaasesimehed esitlesid Poolte delegatsioonide liikmeid (lisad 1 ja 2).

Komisjoni kaasesimees Tatjana Bokova tutvustas delegatsioonide liikmetele istungi päevakorra eelnõud. Komisjoni istungi töökeeled on eesti ja vene keel.

Komisjon kinnitas istungi päevakorra:

1. Narva jõe, kaasa arvatud Peipsi-Pihkva järve, vesikonna veemajanduslik olukord ning Poolte veemajanduskavade ja -programmide täitmine 2018. aastal.
2. Piiriveekogude seisund Poolte seire- ja teadusuuringute andmete põhjal.
3. Esimese teadus-rakendusliku konverentsi „Eesti ja Venemaa koostöö edasisest arendamisest piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise valdkonnas” tulemused.
4. Narva hüdroelektrijaama hüdrotehniliste rajatiste seisukord ja Narva veehoidla kasutamise eeskirjad.
5. Komisjoni töörühmade tööplaanid.
6. Komisjoni XXIII istungi toimumise aeg, koht ja päevakord.

1.

Narva jõe, kaasa arvatud Peipsi-Pihkva järve, vesikonna veemajanduslik olukord ning Poolte veemajanduskavade ja -programmide täitmine 2018. aastal.

Ettekanded esitasid: E.B. Garanža, H. Liiv

Komisjon kuulas Poolte koondaruande Narva jõe, sh Peipsi-Pihkva järve, vesikonna veemajanduslikust olukorrast ja rakendatud veemajandusmeetmete tõhususest 2018. aastal (lisa 3).

Poolte andmetel muutusid ajavahemikul 2008–2018 märkimisväärselt veevõtu mahud aastate lõikes pinnaveekogudest veevõtu arvelt Narva jõe vesikonna Eesti poolel (ilma Peipsi-Pihkva järve).

Viieaastase seireperioodi jooksul on jälgitav veekogudest veevõtu mahu stabiliseerumine Peipsi-Pihkva järve vesikonnas.

Poolte andmetel muutus ajavahemikul 2008–2018 kasutatava vee hulk sõltuvalt Eesti poole vajadustest elektrienergia tootmisel. Narva jõe vesikonnas kasutatakse vett peamiselt energiatootmise otstarbel - 1358,04 miljonit m³, mis moodustab 96% 2018. aastal kasutatud veest.

Peipsi-Pihkva järve vesikonnas on viieaastase perioodi jooksul jälgitav vee kasutamise mahu ja erinevateks vajadusteks vee kasutamise jaotuse stabiliseerumine. 2018. aastal kasutasid Pooled 43,044 miljonit m³ vett: peamiselt majapidamis- ja joogiveena - 21,144 miljonit m³ ja tootmisveena - 9,486 miljonit m³.

Poolte andmetel vähenes ajavahemikul 2008-2018 Narva jõe vesikonnas kogu heitvee maht 44%, sh. Peipsi-Pihkva järve vesikonnas 33%. Puhastatud heitvee maht vähenes 33%, puhastamata heitvee maht 96%, sh. Peipsi-Pihkva järve vesikonnas - vastavalt 30% ja 87%.

Kokku vähenes 2018. aastal võrreldes 2017. aastaga saasteaineid sisaldava puhastamata heitvee kogumaht Narva jõe vesikonnas 7.5%, sh. Peipsi järve vesikonnas 9.7%.

Aastal 2018, võrreldes 2017. aastaga, vähenes saasteainete heide järgnevalt:

üldfosfor 11.5%, Peipsi-Pihkva järve vesikonnas 12.7%;

üldämmastik 10.4%, Peipsi-Pihkva järve vesikonnas 10.6%;

hõljuvained 16.2%, Peipsi-Pihkva järve vesikonnas 17%;

BHT 21%, Peipsi-Pihkva järve vesikonnas 11.7%.

Saasteainete heite vähenemine toimus heitvee koguse vähenemise ja saasteaineid sisaldava heitvee mahu vähenemise tõttu.

Vene poolel moodustas ajavahemikul 2003-2018 Narva jõe, sealhulgas Peipsi-Pihkva järv, vesikonda juhitava heitvee kvaliteedi parandamisele, veekogudesse juhitava heitvee mahu vähendamisele suunatud veemajandus- ja veekaitsemeetmete kogumaksumus 961 612,92 tuhat rubla. Veemajandusmeetmete maksumus 2018. aastal oli 36 046,95 tuhat rubla.

Eesti poolel oli veemajandusmeetmete maksumus 2018. aastal 7,3 miljonit eurot.

Komisjon märkis, et veemajanduslik olukord Narva jõe, Peipsi-Pihkva järv kaasa arvatud, vesikonnas on stabiilne. Veemajandusmeetmete eesmärk on järjepidevalt vähendada saasteainete heidet Narva jõe vesikonnas ja aidata kaasa veekogumite ökoloogilise seisundi stabiliseerimisele.

Komisjon kuulas ja võttis teadmiseks Poolte koondinformatsiooni Komisjoni XXI istungi protokollis esimese punkti täitmise kohta, mis käsitleb tuvastatud ettevõtete, mis võivad olla veekogudele potentsiaalsed hajureostusallikad, loetelu ajakohastamist (lisa 4).

Komisjon võttis teadmiseks Eesti poole informatsiooni kolme veekogu (Tõrvajõgi, Mõra ja Veerksu oja) hajureostuse uurimise projekti alustamise kohta ning **andis** Eesti poolele **ülesandeks** anda ülevaade projekti vahetulemustest Komisjoni järgmisel istungil.

Komisjon otsustas:

1. Võtta teadmiseks koondaruanne Narva jõe, sh Peipsi-Pihkva järve, vesikonna veemajanduslikust olukorrast ning 2018. aastal läbiviidud veemajandusmeetmete tõhususest.
2. Jätkata Narva jõe vesikonna veemajandusliku olukorra ja Poolte läbi viidud veemajanduslike meetmete tõhususe iga-aastast hindamist koondaruande formaadis.
3. Jätkata Poolte andmete kogumist elektroonilistes andmebaasides vastavalt koondettekande "Narva jõe, sh Peipsi-Pihkva järve, vesikonna veemajanduslikust olukorrast" formaadile.
4. Jätkata põllumajandusettevõtete tegevuse käigus tekkiva hajureostuse analüüsi, esitada informatsioon potentsiaalsete hajureostusallikateks olevate ettevõtete suhtes teostatud järelevalve tulemustest järgmisel Komisjoni istungil.

2.

Piiriveekogude seisund Poolte seire- ja teadusuuringute andmete põhjal

Ettekanded esitasid S. Fedorov, J. Rõbakova, D. Kortševaja, M. Melnik.

Komisjon kuulas Poolte ühisinformatsiooni Narva jõe vesikonna Eesti ja Venemaa jõgede veekvaliteedi kohta 2018. aastal, Peipsi-Pihkva järve ja Narva veehoidla seisundi kohta 2018. a seire, ühisproovivõttude ning teadusuuringute andmetel, ning Poolte ühisinformatsiooni piiriüleste põhjaveekihtide seisundi kohta (lisad 5, 6 ja 7).

2018. a. oli Peipsi järve veekvaliteet vastavalt Venemaa klassifikatsioonile "reostunud" (UKIZV - 2,45). Võrreldes 2017. aastaga märgitakse veekvaliteedi vähest paranemist (UKIZV - 2,56). Eesti poole andmed samuti viitavad Peipsi järve stabiilsele ökoloogilisele seisundile.

Orgaanilise aine sisaldus järvekompleksi vees sõltub suures osas konkreetse aasta hüdrometeoroloogilistest tingimustest ja on loodusliku päritoluga. Peipsi järve vett iseloomustab suhteliselt madal biogeensete ainete sisaldus ja selle olulised hooajalised erinevused. Pihkva järve tervikuna iseloomustavad samad ökoloogilise seisundi kujunemise põhiprotsessid kui Peipsi järve omad, kuid individuaalsete tegurite mõju on erinev, kuna järved erinevad oma valgala morfomeetrilistest omadustest, troofilisest staatusest ja pindalast. Oluline on märkida, et viimastel aastatel on toimunud mitte ainult Pihkva järve ökoloogilise seisundi stabiliseerimine, vaid ka selle märgatav paranemine. Sealhulgas on täheldatav ammoniumi- ja nitraatlämmastiku sisalduse ning BHT₅ ja KHT vähenemine.

2018. aastal hinnatakse Peipsi-Pihkva järve vesikonna veekogude veekvaliteeti tervikuna

rahuldavaks.

Biogeensete saasteainete, lämmastik ja fosfor, sisaldus veekogudes väheneb. Viimase kolme aasta jooksul on üldlämmastiku aasta keskmised kontsentratsioonid vähenenud keskmiselt 15-20%. Kõige märgatavamalt on vähenenud ammooniumioonide sisaldus. Fosfori kontsentratsioon väheneb aeglasemalt, viimasel aastal umbes 10-15% võrra.

Vastavalt Venemaa klassifikatsioonile kuulus Narva jõe ja Narva veehoidla veekvaliteet 2018. a., nagu ka aastatel 2016.-2017, 2. klassi - „kergelt saastunud”. Vastavalt Eesti klassifikatsioonile oli selle seisund “hea” ja “väga hea”. Hüdrobioloogiliste näitajate kohaselt on Narva veehoidla seisund stabiilne.

Komisjon kuulas heakskiitvalt informatsiooni Pihkva hüdro meteoroloogiakeskuse (Loode hüdro meteoroloogiakeskus) poolt Pihkva hüdro postile Velikaja jõel 2019. aasta juunis paigaldatava mitmeparametrilise veekvaliteedi sondi ja horisontaalse akustilise Doppleri voolukiiruse profilograafi kohta. Sondide paigaldamine võimaldab piiriüleste veekogude seisundi iseloomustavate näitajate pidevmõõtmist.

Põhjavee seireandmete kohaselt on Ordoviitsiumi ja Ordoviitsiumi-Kambriumi põhjaveekihtide põhjaveetasemete muutused seotud peamiselt loodusliku toitumisega, 2018. aastal olid veetasemed stabiilsed või alanesid väheste sademete tõttu mais-oktoobris.

Vene poolel 2018. aastal täitusid Slantsõ kaevandused täielikult veega ja ning Ordoviitsiumi ja Ordoviitsiumi-Kambriumi põhjaveekihtide põhjaveetase taastus.

Lomonossovi (Eestis Voronka) põhjaveekihi seisund on tingitud põhjaveevõtu hüdrodünaamilisest mõjust, kuid on hetkel normi piires.

Pikaajalises plaanis on Ordoviitsiumi, Ordoviitsiumi-Kambriumi ja Lomonossovi (Eestis Voronka) põhjaveekihtide põhjavee keemiline koostis stabiilne ja üldiselt vastab joogivee kvaliteedi nõuetele.

Komisjon soovitas Poolte ekspertidele tutvuda Eestis ja Venemaal kasutusel olevate põhjavee seisundi hindamise meetodikatega ja kriteeriumitega, arutada ühisinformatsiooni järgmisel seire, hinnangu ja rakendusuuringu tööühma koosolekul ning esitada vastav informatsioon Komisjoni järgmisel istungil.

Vene pool esitas informatsiooni ajalistest, hüdroloogiliste ja bioloogiliste protsesside intensiivsuse märkimisväärtetest kõrvalkalletest Peipsi-Pihkva järves 21. sajandil võrreldes eelneva perioodiga, mis on tingitud kliimamuutustest. Sealhulgas on täheldatud varasem järve jääst vabanemine, intensiivsem soojusakumulatsioon ja bioloogiliste protsesside aktiveerumine kevadisel perioodil. Hüdroloogiliste sessoonide nihkumine mõjutab oluliselt Peipsi-Pihkva järve seisundi hindamise tulemust tavapärasel ajal kogutud hüdrokeemiliste ja –bioloogiliste proovide põhjal.

Komisjon soovitas seire, hinnangu ja rakendusuuringute töörühmale tutvuda ülalmainitud informatsiooniga järgmisel töörühma koosolekul, kaasates laia ekspertide ringi ja tulemuste põhjal esitada Komisjonile vastavad ettepanekud proovide võtmise koguse ja perioodilisuse osas.

Komisjon märkis ökoloogilise seisundi paranemist nii järvesüsteemis kui ka selle vesikonnas.

Komisjon kuulas Poolte informatsiooni Komisjoni XXI istungi protokollis ülesannete täitmisest ning otsustas:

- **kinnitada** Narva jõe, kaasa arvatud Peipsi-Pihkva järv, vesikonna piiriveekogude täpsustatud seireprogramm aastateks 2019-2022 (lisa 8);
- **võtta teadmiseks** Poolte informatsioon huvigruppide (asutuste ja organisatsioonide) informeerimisest piiriüleste pinna- ja põhjavee seire tulemustest;
- **võtta teadmiseks** seire, hinnangu ja rakendusuuringute töörühma informatsiooni Peipsi, Lämmi ja Pihkva järve morfomeetriliste ja hüdrooloogiliste näitajate läbivaatamisest, uurimisest ning antud näitajate koostõlgitamise vajadusest nimetatud veekogude seisundi hindamisel.

Komisjon otsustas:

1. Võtta teadmiseks Poolte informatsioon piiriveekogude seisundi kohta.
2. Jätkata piiriüleste pinna- ja põhjavee seiret.
3. Jätkata pinnaveekogude seisundi kohta teabe esitamise formaadi täpsustamist aastaegade kontekstis, uurides veekogude seisundi muutuste põhjuseid ja kanda ette antud küsimuse läbitöötamise käigust Komisjoni järgmisel istungil.
4. Anda töörühmadele ülesandeks töötada välja meetmete kogum avalikkuse informeerimisest Komisjoni piiriveekogude seisundi hindamise alase tegevusest.

3.

Esimese teadus-rakendusliku konverentsi „Eesti ja Venemaa koostöö edasisest arendamisest piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise valdkonnas” tulemused

Ettekande esitas: A. Kuznetsova

Komisjon kuulas veeressurssude kompleksse haldamise töörühma juhi informatsiooni konverentsi ettevalmistamise, korraldamise ja toimimise kohta vastavalt Komisjoni XXI istungi protokollis punktile 3.

Plenaaristungil ja kahel ümarlaval osales 59 inimest. Konverentsil esitati 21 ettekannet: Komisjoni 20-tegevusaasta tulemustest, veekogumite koormuse loodusliku fooniga, Peipsi-Pihkva järve ja Narva jõe vesikonna ökosüsteemi seisundist, pinna- ja põhjavete koostise kujunemise mõjuteguritega, Peipsi-Pihkva vesikonna veekogudes toimuvate protsesside modelleerimisega, angerja rändeteede taastamisega Narva hüdroosõlme piirkonnas seotud aktuaalsetest küsimustest.

Komisjon märkis teadus-praktilise konverentsi ettevalmistuse ja läbiviimise korraldustöö kõrget taset ja tunnistas sellise Poolte koostegevuse formaadi tegusaks koostöö laiendamise vahendiks.

Komisjon otsustas korraldada teadus-rakenduslikke konverentse pidevalt, kord kolme aasta jooksul vaheldumisi mõlema Poolte territooriumil.

Komisjon kiitis heaks esitatud esimese teadus-rakendusliku konverentsi „Eesti ja Venemaa koostöö edasisest arendamisest piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise valdkonnas” resolutsiooni (lisa 9).

Komisjon andis töörühmade juhtidele ülesandeks esimese konverentsi esitatud ettekannete kogumi 2019. aasta lõpuni ning informeerida huvigruppe (Poolte asutuste ja organisatsioonide) ja avalikkust toimunud ürituse tulemustest.

4.

Narva veehoidla hüdrotehniliste rajatiste seisukorrast ning Narva veehoidla kasutamise eeskirjadest

Ettekanded esitasid: O.Medvedev, A.Ers, M.Kazmina

Komisjon kuulas ja võttis teadmiseks Poolte informatsiooni Narva HEJ hüdrotehniliste rajatiste seisukorrast (Lisad 10-11).

Komisjon märkis, et Poolte koostöö Narva hüdrostõlme hüdrotehniliste rajatiste hoidmiseks vajalikus tehnilises seisukorras on olnud konstruktiivne, ja **hindas kõrgelt** rajatiste eksploatatsiooniga tegelevate organisatsioonide (AAS TGK-1 ja Enefit Energiatootmine AS) tegutsemise kõrget koordineeritust.

Narva hüdrostõlme hüdrotehniliste rajatiste seisund on rahuldav. Vajalikud hooldus-ja remonttööd teostatakse õigeaegselt ning vastavuses Eesti ja Venemaa normatiiv-tehnilistele nõuetele.

Komisjon jätkas arutelu angerjarände taastamise võimalikest lahendusteedest. Vastavalt Komisjoni XXI istungil kokkulepitule, Komisjon võttis teadmiseks Eesti poole informatsiooni esialgsetest tulemustest vana veesärgi veestamiseks arvestamistest veehulgal 2-5 m³/s ning AAS TGK-1 poolt esitatud informatsiooni võimatusest vana särgi osaliseks veestamiseks veehulgal üle 2 m³/s.

Komisjon jõudis järeldusele täiendavate uuringute läbiviimise vajadusest eesmärgiga ajakohastada informatsiooni angerja arvukusest Narva hüdrostõlme piirkonnas ja esitada tulemused läbiviidud uuringute kohta järgmisel töögrupi ja Komisjoni istungil.

Komisjon soovitas FGBNU VNIRO Pihkva filiaali ekspertidele kui alaliselt volitud Kalapüügiagentuuri esindajatele Komisjoni Vene poole koosseisus läbi viia vaatlused angerja loendamiseks Narva hüdroõlme piirkonnas 2019. aasta sügisperioodil ja 2020. aasta kevad-sügisperioodil.

Pooled andis veeressursside kompleksse haldamise töörühmale **ülesandeks** teostada Poolte ekspertide tegevuse juhtimist eesmärgiga leida optimaalne angerjarände taastamise optimaalsed võimalused.

Komisjon kuulas ja võttis teadmiseks informatsiooni Narva veesaarte ujuvsaarte seire tulemuste kohta et tagada hüdrotehniliste rajatuste ohutu käitamine (*Lisa 12*) ning **märkis** konstruktiivset koostööd ja operatiivset infovahetust Poolte vahel ujuvsaarte asukoha muutumise kohta.

Komisjon kuulas ja võttis teadmiseks Venemaa Poole informatsiooni „Narva veehoidla veeressursside kasutamise eeskirja“ ning „Narva veehoidla tehnilise eksploatatsiooni ja heakorrastamise eeskirja“ kooskõlastamise ja kinnitamise riigisisese protseduuri kulgemisest.

Komisjon otsustas:

1. jätkata iga-aastase Narva hüdroõlme seisundi ja eksploatatsiooni küsimustega;
2. Pooltel jooksvalt vahetada teavet angerja arvukuse vaatluste kohta Narva hüdroõlme piirkonnas ja esitada selle tulemused Komisjoni järgmisel istungil. Angerja aktiivse liikumise perioodil 2019. a. sügisel teatada vaatluste tulemustest Komisjoni kaasesimeestele.
3. jätkata ujuvsaarte jälgimist ja Poolte vahelise operatiivse infovahetuse korraldamist, et tagada Narva HEJ hüdrotehniliste rajatiste avariivaba töö ja Narva jõe seisundi kontroll allpool Narva hüdroõlme.

5.

Komisjoni töörühmade tööplaanid

Ettekanded esitasid: M.Kazmina, A. Kuznetsova, H. Liiv

Komisjon kuulas töörühmade juhtide informatsiooni töörühmade 2018.-2019. a tööplaanide täitmise ja 2019.-2020. a tööplaanide eelnõude kohta (vt. Lisad 13 ja 14).

Komisjon andis ülesandeks:

1. töörühmade juhtidel kaasata koosolekutele Vene Föderatsiooni ja Eesti Vabariigi pädevate organisatsioonide esindajad, kes vastutavad Piiriveekogude ja rahvusvaheliste järvede kaitse ja kasutamise 1992. a konventsiooni raames säästva arengu eesmärkide punkti 6.5.2. näitajate järgi piiririikide poolt esitatava aruandluse eest ning teatada sellest Komisjoni järgmisel istungil.

2. töörühmadele pidevalt arendada teadus-rakendusuuringute suundi võttes arvesse esimese teadus-rakendusliku konverentsi „Eesti ja Venemaa koostöö edasisest arendamisest piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise valdkonnas” arutelude tulemused.

Komisjon kinnitas veeressursside kompleksse haldamise töörühma ja seire, hinnangu ja rakendusuuringute töörühma 2019.-2020. a tööplaanid (Lisad 15-16).

6.

Komisjoni XXIII istungi toimumise aeg, koht ja päevakord

Ettekande esitas: H. Liiv, T. Bokova

Pooled leppisid kokku korraldada komisjoni XXIII istung 2020. aasta III kvartalis Eesti Vabariigis järgmise esialgse päevakorraga:

1. Narva jõe vesikonna, Peipsi-Pihkva järv kaasa arvatud, veemajanduse olukord ning veemajanduskavade ja programmide täitmine 2019. aastal.
2. Piiriveekogude seisundist Poolte seire- ja teadusuuringute andmete põhjal.
3. Rakendusteadusuuringute põhisuundade väljatöötamisest.
4. Narva Hüdrolektrijaama hüdrotehniliste rajatiste seisukorrast ja Narva veehoidla kasutuseeskirjast.
5. Komisjoni töörühmade tööplaanidest.
6. Komisjoni XXIV istungi toimumise ajast, kohast ja päevakorrast.

Komisjoni sekretäridel koostööl lasta päevakord kaks kuud enne komisjoni istungit.

Komisjoni töö kulges konstruktiivse koostöö ja vastastikuse mõistmise õhkkonnas.

Venemaa pool kutsus eesti kolleege osaleda V Ida Majandusfoorumis 2019 (VMF 2019), mis toimub 4.-6. septembril Vladivostokis (Vene Föderatsioonis).

Käesolev protokoll on allkirjastatud Pihkva linnas, Vene Föderatsioonis, 3. juulil 2019.a. kahes võrdset jõudu omavas eksemplaris, kumbki eesti ja vene keeles.

Venemaa Föderatsiooni poolt

T.Bokova

Eesti Vabariigi poolt

H.Liiv